

Rapport 2025:3

Att rösta olika i Europaparlamentsval och
riksdagsval: en undersökning av
partibytarna 2024

Paul Kindahl

Valforskningsprogrammet

Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet

2025.07.14

www.gu.se/valforskning

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Valforskningsprogrammets rapportserie

Sedan 1950-talet genomför Valforskningsprogrammet empiriska undersökningar om den svenska demokratins tillstånd och utveckling. Rapportserien är vår viktigaste publikationskanal för att bidra till samhällets kunskapsförsörjning på demokratiområdet. Målsättningen är att sprida fakta och forskningsresultat som rör val och väljarbeteende till en bred publik av forskare, studenter, journalister, politiker och allmänhet.

The SNES Program Report Series

Since the 1950s, Swedish National Election Studies Program conducts empirical research on the condition and development of the Swedish democracy. The Report Series is one of our main publication outlets. The aim is to publish facts and research results about elections and voting behavior to a broad audience of researchers, students, journalists, politicians and the public.

Citering:

Kindahl, Paul (2025). Att rösta olika i Europaparlamentsval och riksdagsval: en undersökning av partibytarna 2024. Valforskningsprogrammets rapportserie 2025:3. Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen.

Redaktör för rapportserien:

Maria Solevid

Att rösta olika i Europaparlamentsval och riksdagsval: en undersökning av partibytarna 2024

PAUL KINDAHL
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet

Sammanfattning

Valresultaten i de svenska Europaparlamentsvalen skiljer sig från resultaten i riksdagsvalen – partiernas storleksordning kastas om och nya partier kan nå plötsliga framgångar. Trots detta saknas djupgående analyser av de väljare som röstar annorlunda i Europaparlamentsval jämfört med i riksdagsval. Fenomenet, som saknar ett eget begrepp, passar inte självklart in i befintlig forskning om röstdelning respektive partibyte. För att förstå hur svenska väljare förhåller sig till politiken i alla skikt av flernivådemokratien behövs fler analyser som specifikt fokuserar på väljarbeteende i val till Europaparlamentet. Med hjälp av den senaste Europaparlamentsvalsundersökningen bidrar denna rapport med kunskap om den väljargrupp som byter parti från riksdagsval till Europaparlamentsval

Summary

The results of the Swedish European Parliament elections differ from those of the national parliamentary elections – party size conventions are overturned, and new parties achieve sudden success. Despite this, there is a lack of thorough analysis of voters who vote for different parties in European Parliament elections and national parliamentary elections. The phenomenon has no label and neither fits into current research on split-ticket voting nor vote switching. To understand how Swedish voters relate to politics on all levels of the multilevel democracy, there is a need for further examinations that focus specifically on voter behavior in elections to the European Parliament. The aim of this report, using the latest European Parliament election study, is to provide insight into the voter group that changes its party vote between the national parliamentary election and the European Parliament election.

Valresultatet 2024

2024 markerade det sjunde svenska Europaparlamentsvalet. I likhet med de sex föregående valen går det att konstatera att valets utfall skiljde sig avsevärt från närmastliggande riksdagsval. En jämförelse mellan riksdagsvalet 2022 och Europaparlamentsvalet 2024 (se tabell 1) visar att det är Miljöpartiet som går mycket starkare i Europaparlamentsvalet. Partiet gjorde den största ökningen mellan de två valen med 8,77 procentenheter högre röststöd i Europaparlamentsvalet; en siffra som innebar att partiet övertog Sverigedemokraternas position som det tredje största partiet i den svenska representationen i Europaparlamentet. Att Miljöpartiet övertog pallpositionen är dels en effekt av partiets ökade röstantal i förhållande till riksdagsvalet, dels en konsekvens av att Sverigedemokraterna presterade svagt både i förhållande till riksdagsvalet (7,37 procentenheters lägre röststöd) och föregående Europaparlamentsval. Utöver omstruktureringen i toppen går det att konstatera att Vänsterpartiet gjorde ett bra val och fick 4,31 procentenheter högre röststöd än i riksdagsvalet samt att Socialdemokraterna, i linje med tidigare Europaparlamentsval, underpresterade i förhållande till riksdagsvalet (5,56 procentenheter lägre röststöd). För övriga riksdagspartier var det endast små förändringar i röstandelar jämfört med riksdagsvalet. Moderaterna stabiliserade sina röstandelar i förhållande till senaste års andelsförluster i Europaparlamentsvalen.

Tabell 1 Jämförande översikt av de officiella valresultaten i riksdagsvalet 2022 och Europaparlamentsvalet 2024 (antal och procent).

	Riksdagsvalet 2022		Europaparlamentsvalet 2024		Differens
	Antal Röster	Andel Röster	Antal Röster	Andel Röster	
V	437 050	6,75	464 166	11,06	+4,31
MP	329 242	5,08	581 322	13,85	+8,77
S	1 964 474	30,33	1 039 676	24,77	-5,56
C	434 945	6,71	306 227	7,29	+0,58
L	298 542	4,61	183 675	4,38	-0,23
M	1 237 428	19,1	736 079	17,53	-1,57
KD	345 712	5,34	239 530	5,71	+0,37
SD	1 330 325	20,54	552 920	13,17	-7,37
Övriga	100 076	1,54	95 193	2,25	+0,71
Giltiga röster	6 477 794	100	4 198 788	100	
Ogiltiga röster - blanka	62 833	0,96	33 733	0,79	-0,17
Ogiltiga röster - övriga	6998	0,11	7 938	0,18	+0,07
Valdeltagande	6 547 625	84,21	4 240 459	53,39	-30,82
Antal röstberättigade	7 775 390		7 942 272		

Källa: Statistikmyndigheten SCB:s valstatistik för Riksdagsvalet 2022 och Europaparlamentsvalet 2024 (scb.se)

Valdeltagandet

I Europaparlamentsvalet 2024 röstade 53,39 procent av de röstberättigade väljarna vilket innebär ett betydligt lägre valdeltagande i förhållande till 2022 års riksdagsval där 84,21 procent deltog. Samtidigt avviker inte valdeltagandet 2024 från tidigare års Europaparlamentsval i någon hög utsträckning.

Ett så pass lägre valdeltagande är något som påverkar valets utfall då partier ofrånkomligen kommer att vara mer eller mindre lyckade i mobiliseringen av sina kärnväljare. Det skilda valdeltagandet är således en av förklaringarna till de skilda utfallen, men det är inte den förklaring som är i fokus för denna rapport.

Väljarbeteende i Europaparlamentsval

Att utfallen i de två valen ser så annorlunda ut är inget unikt för Sverige. Det generella mönstret i EU är att större etablerade partier tenderar att missgynnas till förmån för såväl mindre som nya partier (Hix & Marsh, 2007). I forskning om EU-val beskrivs avvikelser i valutfall som en konsekvens av Europaparlamentsvalens ställning som ett *andra rangens nationella val*. Enligt teorin nedprioriteras Europaparlamentsval av såväl väljare som media och politiker vilket resulterar i ett lägre valdeltagande och annorlunda utfall. Förutom att färre går och röstar förhåller sig väljare till valets underställda ställning genom att rösta mindre strategiskt, friare, närmre deras egentliga preferenser eller i protest mot regeringsbärande partier (Reif & Schmitt, 1980).

Teorin är dock inte utan kritik och forskning har visat att väljare anpassar sina val baserat på EU-politik och storeuropeiska frågeställningar (Hobolt & Spoon, 2012). Tidigare undersökningar av svenskt väljarbeteende i Europaparlamentsval har indikerat att väljarnas politiska prioriteringar skiljer sig i val till den europeiska nivån. När väljarnas angivna skäl till partival undersöks i Vallokalsundersökningarna uppges partiets politik i EU-frågor som ett av de viktigaste skälen och uppges i en högre utsträckning än inrikespolitiska frågor (Holmberg et al., 2023). Den större vikten som EU-politiken tillskrivs i Europaparlamentsvalen syns även i väljarnas sakfrågeprioriteringar som speglar den politiska ansvarsfördelningen mellan medlemsländerna och EU.

Sammantaget visar tidigare undersökningar att väljarna har en förståelse för Europaparlamentsvalets plats i den svenska flernivådemokratin och därmed valets annorlunda förutsättningar (Berg & Oscarsson, 2015). Trots detta råder det en brist på forskning som undersöker de väljare som röstar annorlunda i Europaparlamentsvalen jämfört med i riksdagsvalen. Syftet med denna rapport är därmed att mer ingående undersöka gruppen väljare som röstar annorlunda i riksdagsvalet och Europaparlamentsvalet. Förhoppningen är att en sådan analys kan bjuda in till ytterligare undersökningar av det annorlunda väljarbeteendet i Europaparlamentsvalen.

Röstdelning och Partibyte

Bristen på tidigare analyser där väljargruppen som röstar annorlunda i riksdags- och Europaparlamentsval undersöks innebär att det inte heller existerar något självklart begrepp för att beskriva gruppen eller det generella beteendet. I forskningen finns det dock två huvudsakliga begrepp som beskriver liknande typer av väljarbeteende.

Att rösta annorlunda i val till olika *politiska nivåer* benämns som röstdelning. Oftast används begreppet för att undersöka väljare som röstar olika i val till kommunal, regional och riksdagsnivå (Persson, 2020). Trots att val till Europaparlamentet innebär ett val till en vertikal *politisk nivå* i vår flernivådemokrati refererar röstdelning mer specifikt till en splittrad röst när val till flera politiska nivåer sker *simultant* (Oscarsson et al., 2024). Det faktum att Sverige inte har simultana val till riksdagen och Europaparlamentet innebär att det är problematiskt att använda begreppet i detta sammanhang.

I den här rapporten kommer i stället begreppet partibyte att användas. Partibyte innebär skilda partival mellan två valtillfällen. Det är dock viktigt att poängtera att partibyte vanligtvis används för att beskriva bytet av parti mellan två *likvärdiga* valtillfällen. Sådana analyser fokuserar därmed främst på förändringar som påverkat partivalet från ett val till ett annat. Att endast undersöka de annorlunda utfallen i

Europaparlamentsvalen som en konsekvens av tiden mellan riksdagsval och Europaparlamentsval är att ignorera de skilda förutsättningarna för de två valen. Av denna anledning behöver begreppets definition breddas något. Väljarbeteendet som är i fokus för denna rapport kallas därför för *partibyte i Europaparlamentsvalen*, men gruppen benämns i text, tabell och figur för enkelhetens skull som partibytare.

Europaparlamentsvalsundersökningen 2024

Rapporten baseras, när inte annat uppges, på data från Valforskningsprogrammets Europaparlamentsundersökning 2024. Undersökningen, som är den sjunde i mätserien, genomfördes i samband med Europaparlamentsvalet 2024 och innehåller förutom generella frågor som rör politik specifika frågeställningar som berör Europa och EU.

Endast respondenter som röstade i både Europaparlamentsvalet 2024 och riksdagsvalet 2022 analyseras. Valdeltagandet i Europaparlamentsvalet är kontrollerat mot röstlängderna, detsamma gäller dock inte för deltagandet i riksdagsvalet 2022, dock är väljare som endast röstar i Europaparlamentsvalet sannolikt ovanliga.

Uppgifter om respondenternas partival baseras inte på paneldata utan består av angivna partival i två frågor "Vilket parti röstade du på" samt "Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022". Egenrapporterade uppgifter innebär en viss risk för felaktigt angivet partival i något av valen, främst riksdagsvalet till följd av tiden från valtillfället.

Samtliga resultat i rapporten har viktats mot det officiella valresultatet i syfte att kompensera för underrepresentationen av framför allt Sverigedemokratiska väljare i undersökningen.

Vilka är partibytarna i Europaparlamentsvalet?

I Europaparlamentsvalsundersökningen 2024 uppgav 36 procent av respondenterna att de röstade på ett annat parti än i riksdagsvalet 2022, en andel som inte sticker ut historiskt men som är stor nog att påverka valutgången (Valforskningsprogrammets faktablad 2025:2).

Tabell 2 visar förekomsten av partibyte i Europaparlamentsvalet 2024 i olika väljargrupper. Kvinnor var mer benägna än män att rösta på ett annat parti än de gjorde i riksdagsvalet 2022 vilket skiljer sig från röstdelningsbeteendet på kommunal och regional nivå i Sverige där könsfördelningen är jämnare. Åldersmässigt var yngre mer benägna till partibyte i Europaparlamentsvalet 2024 vilket är i linje med liknande beteende i de samtida riksdags, region- och kommunfullmäktigevalen Oscarsson et al., 2024).

Högutbildade bytte parti mellan riksdagsvalet 2022 och Europaparlamentsvalet 2024 i högre utsträckning än lågutbildade vilket är ett mönster vi känner igen från partibyte mellan riksdagsvalen då högutbildade väljare tenderar att vara rörligare. Däremot sticker partibytarna i Europaparlamentsvalet ut i förhållande till röstdelarna i de samtida riksdags, region- och kommunfullmäktigevalen då boende i storstäderna, och inte landsbygden, är de som är mest benägna att rösta på ett annat parti i Europaparlamentsvalet (Oscarsson et al., 2024).

Det finns ingen skillnad i benägenheten att byta parti bland väljare med olika högt intresse för politik vilket stämmer överens med röstdelningsbeteendet i de samtida riksdags, region- och kommunfullmäktigevalen (Oscarsson et al., 2024).

Tjugo procent av partianhängarna angav att de bytte parti medan motsvarande andel bland de som inte är partianhängare var 45 procent. Att väljare som är anhängare till ett parti i lägre grad röstar på olika partier i riksdagsvalet och Europaparlamentsvalet är inte förvånande.

Tabell 2 Andel partibytare i Europaparlamentsvalet i olika väljargrupper, 2024 (procent).

	Andel partibytare	Total andel
Totalt	36	100
Kvinna	38	100
Man	32	100
Ålder		
18–22 år	43	100
23–30 år	45	100
31–40 år	43	100
41–50 år	37	100
51–60 år	34	100
61–70 år	30	100
71+ år	30	100
Utbildningsnivå		
Förgymnasial utbildning	22	100
Gymnasial utbildning	32	100
Eftergymnasial utbildning	39	100
Forskarutbildning	42	100
Boendeområde		
Storstad	38	100
Stad	33	100
Tätort	34	100
Landsbygd	35	100
Politiskt intresse		
Mycket intresserad	32	100
Ganska intresserad	37	100
Inte särskilt intresserad	35	100
Inte alls intresserad	35	100
Partianhängare		
Anhängare	20	100
Ej anhängare	45	100

Källa: Europaparlamentsvalsundersökningen 2024

Kommentar: Resultatet visar andelen svarspersoner i varje grupp som uppgett olika partival för riksdagsvalet 2022 och Europaparlamentsvalet 2024. Den totala andelen utgörs av alla svarspersoner som svarat på frågan eller det totala underlaget i registerdata. Information om Kön, Ålder och Utbildningsnivå kommer från registerdata, för övriga kategorier löd frågorna: "I vilken typ av område bor du?", "Hur intresserad är du i allmänhet av politik?", och "Många känner sig som anhängare av ett bestämt parti. Men det finns också många som inte har någon sådan inställning till något av partierna. Brukar du själv betrakta dig som anhängare av något parti?". Resultatet har viktats mot det officiella valresultatet i Europaparlamentsvalet 2024. Vikterna varierar mellan 0.82 och 2.21. Antal svarspersoner varierar mellan 2 652 och 2 994.

När vi övergår till att undersöka partibytarnas politiska preferenser i förhållande till övriga väljare (se tabell 3) framgår det att partibytarna i lägre grad identifierar sig som tydligt till höger. I bedömningen av regeringens prestation framgår det att den partibytande gruppen är mer benägna att svara att den är dålig. Den partibytande gruppen är även betydligt mer benägen att personrösta än övriga väljare. När det gäller de båda gruppernas inställning till EU är skillnaden generellt liten.

Tabell 3 Politisk identifikation, bedömning av regeringen, inställning till EU och benägenhet att personrösta för partibytare och övriga väljare, 2024 (procent).

	Partibytare	Övriga väljare	Differens
Vänster-högeridentifikation			
Tydligt till vänster	20	23	-3
Något vänster	23	20	+3
Varken eller	14	11	+3
Något höger	24	20	+4
Tydligt till Höger	19	27	-8
	100	100	
Bedömning av regeringens prestation			
Mycket dålig	23	25	-2
Dålig	29	22	+7
Varken bra eller dålig	14	15	-1
Bra	25	26	-1
Mycket bra	9	12	-3
	100	100	
Inställning till EU			
Mycket negativ	2	4	-2
Ganska negativ	8	11	-3
Varken positiv eller negativ	16	18	-2
Ganska positiv	54	50	+4
Mycket positiv	20	17	+3
	100	100	
Personröstning			
Personröstade	52	41	+11
Personröstade inte	48	59	-11
	100	100	

Källa: Europaparlamentsvalsundersökningen 2024

Kommentar: Resultatet visar fördelningen av svarspersonernas svar i en rad frågor uppdelat gruppvis baserat på om svarspersonerna uppgav samma partival i riksdagsvalet 2022 som Europaparlamentsvalet 2024. Frågorna lyder: "Man brukar ju ibland tänka sig att partierna ordnas från vänster till höger efter politisk ställning. Om du använder nedanstående skala, var någonstans på skalan skulle du vilja placera dig själv?", "Hur tycker du Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna har skött sig som regering sedan den tillträdde i oktober 2022?", "Allmänt sett, vilken är din inställning till EU?" samt "Det är möjligt att personrösta genom att sätta ett kryss framför en av kandidaterna på valsedeln. Utnyttjade du möjligheten att personrösta i årets Europaparlamentsval?" Resultatet har viktats mot det officiella valresultatet i Europaparlamentsvalet 2024. Vikterna varierar mellan 0.81 och 2.48. Antal svarspersoner varierar mellan 2 862 och 2 951.

Partibytan i Europaparlamentsvalet 2024

Tabell 4 visar väljarnas partival i riksdagsvalet 2022 och vad samma väljare sedan röstade på i Europaparlamentsvalet 2024. Tabellen visar alltså väljarflödena mellan de två valen vilket gör det möjligt att identifiera i vilken grad partierna vinner och förlorar röstandelar från riksdagsvalet 2022 på bekostnad av, eller till gagn för, andra partier. Tabellen läses från vänster till höger och i de vågräta linjerna visas exempelvis vilka partier som Vänsterpartiets väljare röstade på i Europaparlamentsvalet.

De största väljarflödena sker precis som för röstdelning mellan riksdagsval och kommun- och regionval blockvis (Erlingsson et al., 2023). Att diskutera partipolitikens block i sammanhanget av ett Europaparlamentsval är egentligen inte korrekt eftersom partierna i Europaparlamentet i stället är medlemmar i sex separata partigrupper. Men då väljarnas verkar ta hänsyn till blockpolitiken blir det ändå aktuellt att diskutera detta. Det är i sig intressant att blockpolitiken spelar roll trots dess irrelevans för det Europaparlamentariska politiska spelet, med andra ord väljarna frikopplar inte väljarna de två valen fullständigt.

Tabell 4 Partibytarnas partival i riksdagsvalet 2022 och Europaparlamentsvalet 2024 (procent).

Partival i Riksdagsvalet 2022	Partival i Europaparlamentsvalet 2024									
	V	MP	S	C	L	M	KD	SD	Övriga	Andel
Vänsterpartiet	68	22	6	1	0	0	0	1	2	100
Miljöpartiet	12	76	7	5	0	0	0	0	0	100
Socialdemokraterna	11	15	65	4	1	2	1	0	1	100
Centerpartiet	2	22	10	51	6	5	2	1	1	100
Liberalerna	1	5	6	13	47	14	8	0	6	100
Moderaterna	1	3	7	4	5	66	8	5	1	100
Kristdemokraterna	2	1	6	2	4	25	49	8	3	100
Sverigedemokraterna	1	1	1	1	0	10	6	76	4	100
Övriga	8	11	0	4	3	4	0	6	64	100

Källa: Europaparlamentsvalsundersökningen 2024

Kommentar: Tabellen visar svarspersonernas angivna partival i riksdagsvalet 2022 samt i Europaparlamentsvalet 2024. Andelarna med svarspersoner som uppgav att de röstat på samma parti i riksdagsvalet som i Europaparlamentsvalet är fetmarkerade och understruckna. Fyrkanterna visar i stället det partival som var det vanligast valet för partibytarna. Resultatet är viktat mot det officiella valresultatet i Europaparlamentsvalet 2024. Vikterna varierar mellan 0.82 och 2.17. Antal svarspersoner var 2 994.

När det gäller tillströmningen av väljare från andra partier är Miljöpartiet respektive Moderaterna de stora vinnarna av röstandelar inom sina respektive block. Miljöpartiet var dessutom, tillsammans med Sverigedemokraterna, det parti som behöll överlägset störst andel av sina väljare från riksdagsvalet (76 procent för båda partierna). För Miljöpartiet är dock tillströmningen av väljare från större partier en viktigare faktor för framgången än de bibehållna riksdagsröstarna. 15 procent av svarspersonerna som uppgav Socialdemokraterna som partival i riksdagsvalet röstade i stället på Miljöpartiet i valet 2024 vilket innebär en avsevärd tillförsel av väljare. Moderaterna var något mindre framgångsrika i att behålla sina riksdagsväljare men vann många väljare från övriga högerpartier. Hela 25 procent av Kristdemokraternas riksdagsväljare och 10 procent av Sverigedemokraternas riksdagsväljare röstade på Moderaterna. Särskilt rösterna från Sverigedemokraternas riksdagsväljare kan vara en faktor som förmildrat de traditionella förluster som större partier normalt gör i Europaparlamentsvalen. Sverigedemokraternas framgångar i riksdagsvalen har till viss del varit på bekostnad av Moderaterna (Holmberg et al., 2023). Samtidigt röstar många Sverigedemokratiska väljare fortsatt på Moderaterna i kommunvalen (Oscarsson et al., 2024). En eventuell förklaring till att Sverigedemokraternas största tapp i Europaparlamentsvalen sker till Moderaterna kan helt enkelt vara att en del av de Moderata väljare som lämnat partiet i förmån för Sverigedemokraterna i riksdagsvalen återvänder till partiet i Europaparlamentsvalen.

De partier som förlorade störst andel av sina väljare från riksdagsvalet 2022 till Europaparlamentsvalet 2024 var Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna där de två sistnämnda förlorade mer än hälften av sina väljare. Blocköverskridande flöden från vänster till höger är mer ovanliga och de största sådana står Centerpartiets väljare för, framför allt till mittenhöger-partierna. Flödena vänsterut, från högerblocket, är betydligt större, där det största av dessa sker från Liberalerna till Centerpartiet. Socialdemokraterna är ett relativt populärt parti att gå till för alla högerblockets väljare med undantag för Sverigedemokraternas som inte lockas till vänsterblocket i någon hög utsträckning.

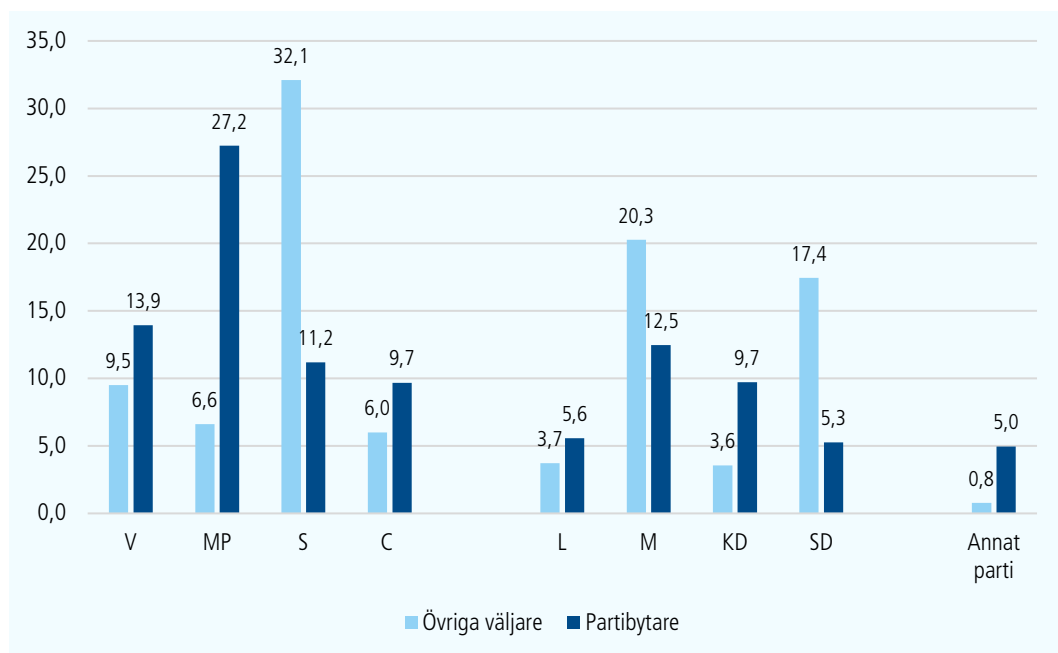
De väljare som uppgav att de röstade på Sverigedemokraterna i riksdagsvalet gjorde det även i hög grad i Europaparlamentsvalet, men det är viktigt att understryka att denna grupp inte utgör hela partiets väljarkår i riksdagsvalet 2022 utan endast de väljare som

även röstade i Europaparlamentsvalet 2024. Med det sagt tycks det främsta skälet till att partiet presterar dåligt i valet 2024 inte vara, trots rösttapp till Moderaterna, en följd av att befintliga väljare försvinner till förmån för andra partier. Sannolikt är den största effekten det lägre valdeltagandet.

Partibytarnas partival

Figur 1 visar fördelningen av röstandelar för partibytarna respektive de övriga väljarna. I figuren framgår gruppernas skilda röstningsbeteende och det blir också tydligare vilka partier som gynnas respektive missgynnas när en tredjedel av väljarkåren röstar annorlunda i Europaparlamentsvalet. Resultatet speglar tydligt de större väljarflödena som undersöktes i tabell 3 men proportionerna blir här mer framträdande. Exempelvis blir det uppenbart att flödena till Miljöpartiet, trots att de andelsmässigt är i liknande storlek som de till Moderaterna, utgörs av betydligt fler väljare totalt sett. Detta sätter bland annat de 25 procent av Kristdemokraternas väljare som röstade på Moderaterna i perspektiv. Trots den stora andelen utgörs partiet av en liten grupp väljare vilket leder till att effekten av just detta flöde blir betydligt svagare. Som jämförelse får de 15 procent Socialdemokratiska väljare som röstade på Miljöpartiet en betydligt större effekt. Generellt blir partibytarnas benägenhet att rösta på Miljöpartiet mycket tydligt i figuren medan gruppen som inte röstade annorlunda i Europaparlamentsvalet genererar ett utfall som liknar riksdagsvalet 2022 i en betydligt högre utsträckning. Resultaten i helhet belägger den tidigare forskning som konstaterat att valet gynnar små partier framför stora.

Figur 1 Fördelningen av röstandelar för den partibytande gruppen respektive övriga väljare, 2024 (procent).

Källa: Europaparlamentsvalsundersökningen 2024

Kommentar: Figuren visar fördelningen av röstandelar för partibytargruppen och övriga väljare och baseras på uppgivet partival i Europaparlamentsvalet 2024 där gruppen partibytare utgörs av de svarspersoner som angivit skilda svar i frågorna "Vilket parti röstade du på" samt "vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022". Resultatet är viktat mot det officiella valresultatet i Europaparlamentsvalet 2024. Vikterna varierar mellan 0.82 och 2.17. Antal svarspersoner varierar mellan 1 083 och 1 911.

Partibytarnas skäl till partival

I tabell 5 undersöks hur partibytarna svarat på sjutton frågor om skäl till partival. Siffrorna i tabellen visar andelen av partibytarna till respektive parti som uppgett att skälet var "ett av de absolut viktigaste skälen" för sitt partival. Viktigt att påpeka är det saknas ett tillräckligt stort underlag för att undersöka hur gruppen som bytte till Sverigedemokraterna svarade på samtliga frågor samt hur motsvarande grupp för Liberalerna svarade på frågor 9 till 17.

Andelarna som uppgett att partiets politik i EU-frågor, inrikespolitiska frågor, samt partiledare var ett av de viktigaste skälen för partival ger oss en idé av de olika partibytarnas förhållningsätt till valet. Partiets politik i EU-frågor var konsekvent viktigare för partibytarna än partiets inrikespolitiska frågor samtidigt som partiledarna inte uppgavs som ett av de viktigaste skälen i någon större utsträckning. Värderingen indikerar att väljarna till viss del frångår valet från inrikespolitiken vilket stämmer överens med tidigare undersökningar av väljarbeteende i Europaparlamentsvalen (Holmberg et al., 2023). Beteendet är dock olika utbrett bland partibytare till olika partier och är som tydligast när det kommer till de som byter till Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna. Av de väljare som bytte parti till Miljöpartiet uppgav hela 60 procent att partiets politik i EU-frågor var ett av de absolut viktigaste skälen till sitt val, motsvarande andel för inrikespolitiska frågor var endast 18 procent.

Den relativa irrelevansen av partianhängarskap och vana att rösta på partiet för partibytarna som helhet bör inte komma som någon stor överraskning. Däremot är den låga andel som uppger att de alltid brukar rösta på partiet i Europaparlamentsvalet desto mer intressant då det indikerar att det annorlunda valet i Europaparlamentet sannolikt inte baseras på att väljaren har ett förutbestämt favoritparti till EU-nivån, utan snarare indikerar en högre nivå av rörlighet.

Det skäl som störst andel i samtliga grupper, förutom partibytarna till Kristdemokraterna, uppgav som ett av de viktigaste skälen till sitt partival var att partiet prioriterar sakfrågor som väljaren tycker är viktiga. Skälet uppges vara ett av de absolut viktigaste för hälften eller mer av alla partibytargrupper förutom de väljare som bytte till Socialdemokraterna eller Liberalerna där andelarna var 46 respektive 38 procent. Underlaget tillåter inte någon djupgående analys av sakfrågerangordningen hos respektive partibytargrupp men det är däremot möjligt att konstatera att partibytarna som helhet uppgav Miljön, Klimatet, Invandring, Demokrati och Ryssland/kriget i Ukraina som viktigaste fråga. Miljön var det vanligaste förekommande svaret och uppgick tillsammans med Klimatet till 48 procent av alla svar. Siffran är intressant när den jämförs med den grupp som inte bytte parti mellan valen för vilka endast omkring en tredjedel uppgav någon av de två frågorna som viktigast.

Slutligen är partiets kandidater på valsedeln och att partierna upplevs ha kompetenta personer som kan sköta EU-politiken två ytterligare skäl som sticker ut. För framför allt Vänsterpartiet, men även för Miljöpartiet och Kristdemokraterna, framstår dessa skäl som inflytelserika. Hela 64 procent av partibytarna som gick till Vänsterpartiet uppgav att "Partiet har kompetenta personer som kan sköta partiets EU-politik" som ett av de absolut viktigaste skälen till sitt val. Samtidigt var Jonas Sjöstedt den kandidat som fick flest personkryss (Valmyndigheten, 2024).

Tabell 5 Andel partibytare till varje väljargrupp som uppgett att skälet till partival var ett av de absolut viktigaste, 2024 (procent).

Skäl till partival	Partibytarnas partival i Europaparlamentsvalet 2024							
	V	MP	S	C	L	M	KD	SD
Partiet har en bra politik i EU-frågor	42	60	35	39	32	43	38	*
Partiet har en bra politik i många inrikespolitiska frågor	39	18	25	13	17	37	26	*
Partiet har kompetenta personer som kan sköta partiets EU-politik	64	51	29	35	32	40	56	*
Partiet har bra kandidater på valsedeln	51	40	19	21	28	24	52	*
Partiet har skött sig bra i Europaparlamentet under senare år	16	31	21	12	13	18	12	*
Partiet har en bra partiledare	27	13	26	2	8	25	25	*
Partiet prioriterar sakfrågor som jag tycker är viktiga	65	79	46	50	38	60	51	*
Partiet har ett bra program inför framtiden	48	61	32	30	21	36	34	*
Partiets politik är till fördel för mig personligen	6	14	7	2	*	19	13	*
Jag brukar alltid rösta på partiet	5	8	5	2	*	2	4	*
Jag brukar alltid rösta på partiet i Europaparlamentsvalet	14	6	2	4	*	8	4	*
Jag känner mig som anhängare av partiet	5	2	3	2	*	3	2	*
Partiet var övertygande under valkampanjen	22	16	7	7	*	8	22	*
Partiet är ett litet parti som riskerade att hamna under 4-procentsspärren	1	3	2	8	*	2	14	*
Partiet var det minst dåliga alternativet	17	9	12	22	*	20	7	*
Partiet vill minska inflytandet för partier jag ogillar	38	27	34	24	*	9	6	*
Jag sympatiserar med partiets grupp i EU-parlamentet	24	30	13	14	*	13	22	*

Källa: Europaparlamentsvalsundersökningen 2024

Kommentar: Tabellen visar andelen partibytande svarspersoner som svarat att skälet var ett av de absolut viktigaste för deras partival. Svarspersonerna är fördelade efter uppgivet partival i europaparlamentet 2024 och endast de svarspersoner som uppgav skilda svar på frågorna "Vilket parti röstade du på" samt "Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022" är inkluderade. * Betyder att resultat inte redovisas på grund av att det är färre än 40 personer i svarsgruppen. Resultatet är viktat mot det officiella valresultatet i Europaparlamentsvalet 2024. Vikterna varierar mellan 0.72 och 2.56. Antal svarspersoner varierar mellan 46 och 316.

En kandidateffekt

Att partiets kandidater framstår som ett av de absolut viktigaste skälet för partival hos flera partibytargrupper kommer inte som en överraskning då partiernas toppkandidat visats vara viktigare för väljarnas partival i Europaparlamentsvalet än vad partiledaren är i riksdagsvalet (Berg & Oscarsson, 2015).

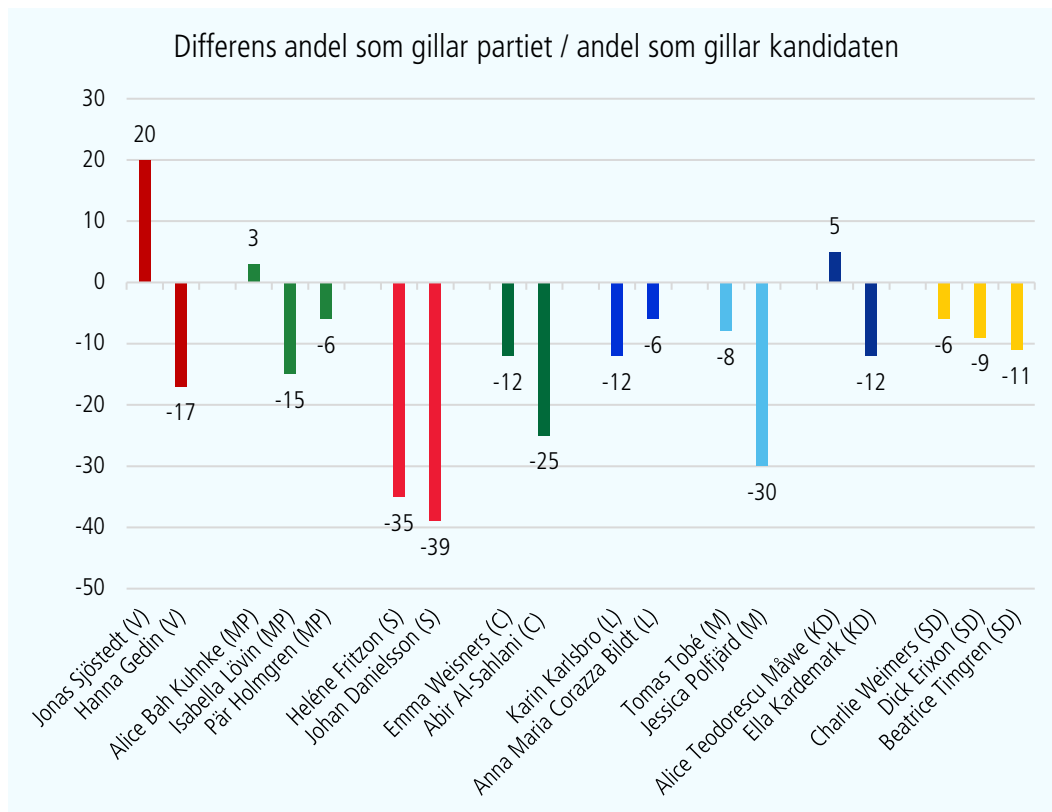
Genom att jämföra hur partibytargruppen värderade kandidaterna i förhållande till partierna på en ogillar-gillarskala får vi i figur 2 en differens som visar i vilken grad kandidaten har ett högre eller lägre anseende än partiet, vilket ger en bild av hur troligt det är att kandidaten påverkat gruppens benägenhet att rösta på partiet.

Resultatet visar att partibytarna generellt är mindre positiva till kandidaterna i förhållande till partierna. Det är viktigt att påpeka att ett lågt värde, trots att det indikerar att partiet har ett högre positivt anseende än kandidaten, inte nödvändigtvis innebär att kandidaten är ogillad utan en del av förklaringen är att kandidaterna i Europaparlamentsval som helhet tenderar att vara relativt okända av väljarna (Berg & Oscarsson, 2015) vilket leder till en neutral skattning. Om partiet är omtyckt av en stor

del av den undersökta väljargruppen, som är fallet för exempelvis Socialdemokraterna, blir då kandidaterna betydligt mindre omtyckta i relation till partiet.

Tre kandidater sticker trots detta ut som mer gillade än deras parti bland den partibytande gruppen: Jonas Sjöstedt (V), Alice Bah Kuhnke (MP) och Alice Teodorescu Măwe (KD). Kandidaterna representerar de tre partier vars partibytargrupp i högst utsträckning uppgav partiets kandidater och att partierna har kompetenta personer som kan sköta partiets EU-politik som ett av det viktigaste skälet till partival. Dessutom var kandidaterna även de tre mest personkryssade i förhållande till partiets totala mängd röster i valet (Valmyndigheten, 2024). Sannolikt finns det en kandidateffekt som påverkat väljare som bytt till dessa partier. En eventuell kandidateffekt är dock mest trolig för Vänsterpartiet då Jonas Sjöstedt i jämförelse med Alice Bah Kuhnke och Alice Teodorescu Măwe är betydligt mer uppskattad än sitt parti. Jonas Sjöstedt toppar inte bara personkrysslistan både i totala mängder röster och i andel av partiets totala mängd röster, utan han är även välkänd av väljarna samt representerar ett parti för vilket partiledaren, åtminstone i riksdagsvalen, har en historia av att agera dragplåster (Oscarsson et al., 2024).

Figur 2 Kandidaternas popularitet i förhållande till partiets popularitet, 2024.

Källa: Europaparlamentsvalsundersökningen 2024.

Kommentar: Resultatet är baserat på svarspersonernas svar på frågor om hur mycket de gillar respektive ogillar partierna och kandidaterna separat. Andelen som angett något av de positiva svarsalternativen för kandidaterna har sedan subtraherats mot andelen som angett något av de positiva svarsalternativen för kandidatens parti. Resultatet är viktat mot det officiella valresultatet i Europaparlamentsvalet 2024. Vikterna varierar mellan 0.52 och 4.5. Antal svarspersoner varierar mellan 180 och 1 052.

Diskussion

Denna rapport har syftat till att undersöka den väljargrupp som röstade annorlunda i Europaparlamentsvalet 2024 jämfört med riksdagsvalet 2022 i ljuset av valens skilda utfall. Forskning om väljarbeteende i Europaparlamentval har länge centrerat kring

idéen om att väljare förhåller sig till valet som ett andra rangens nationell val och därmed röstar mindre strategiskt, friare, närmre deras egentliga preferenser eller i protest mot regeringsbärande partier. Teorin om andra rangens nationella val har dock kommit att utmanas då väljare visats ta EU-politiska och paneuropeiska frågor i beaktning i Europaparlamentsvalen (Hobolt & Spoon, 2012).

Rapportens resultat visade att det fanns en större benägenhet till partibyte i Europaparlamentsvalet hos kvinnor, yngre, högutbildade och storstadsbor. Politiskt var partibytarna mer benägna att personrösta och bedöma regeringens prestation som dålig, samt något mindre benägna att identifiera sig som tydligt till höger på den politiska vänster-högerskalan än övriga väljare.

Partibytarna röstade främst på partier inom samma politiska block trots de annorlunda politiska förutsättningarna i Europaparlamentet. De största väljarflödena inom blocken gick till Miljöpartiet respektive Moderaterna. Liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet förlorade omkring hälften av de väljare som röstade på partierna i riksdagsvalet 2022.

Trettio procent av partibytarna röstade på Miljöpartiet. Även Vänsterpartiet, Centerpartiet, och i en något mindre utsträckning Liberalerna, är överrepresenterade bland partibytarna i förhållande till övriga väljare. Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna, och i en mindre utsträckning Moderaterna, är i stället kraftigt underrepresenterade hos partibytarna.

Partibytarnas benägenhet att i en hög utsträckning uppges sakfrågor som ett av de absolut viktigaste skälen till partival i kombination med att miljö och klimat var de i särklass viktigaste frågorna för gruppen förklarar Miljöpartiets höga stöd i gruppen.

För de partibytare som röstade på Vänsterpartiet i Europaparlamentsvalet 2024 var det i en hög utsträckning mycket viktigt att partiet hade kompetenta personer som kan sköta partiets EU-politik, samt bra kandidater på vallistan. Att Jonas Sjöstedt framstår som mycket gillad i förhållande till partiet har sannolikt påverkat en del av det höga stödet partiet fick bland partibytarna.

Rapportens fynd som helhet illustrerar problematiken i beskrivningen av de svenska Europaparlamentsvalen som ett andra rangens nationella val där väljarna enbart röstar enligt det nationella politiska sammanhanget. Visserligen rörde sig partibytarna främst inom riksdagspolitikens blockgränser vilket tyder på att nationell politik har fortsatt starkt inflytande på väljarnas partival i Europaparlamentsvalen; men samtidigt lägger samma väljare konsekvent större vikt vid EU-frågor än inrikespolitiska frågor vilket tyder på att flödena åtminstone till viss del baserat på partiernas EU-politik. Att kandidaterna visade sig vara viktiga för partibytarnas partival var förväntat baserat på slutsatser från tidigare forskning och är, tillsammans med den relativa irrelevansen av partiernas partiledare, ännu en indikator på att väljargruppen är benägen att frikoppla Europaparlamentsvalet från riksdagsvalet. Slutligen är vikten av sakfrågor i kombination med dominansen av särskilt miljö och klimat som viktigaste fråga för partival och Miljöpartiets starka resultat bland partibytarna ett tecken på att gruppens politiska preferenser skiljer sig från riksdagsvalet. Det är också en slutsats som är i linje med tidigare undersökningar (Berg & Oscarsson 2015).

Denna rapport bör ses som ett första steg i att förstå gruppen partibytare i Europaparlamentsval. Framtida undersökningar bör fokusera mer på hur partibytarna och dess subgrupper på partinivå förhåller sig till exempelvis valets kandidater. Sådana analyser kommer att leda till intressanta jämförelser med motsvarande forskning om väljarbeteendet i riksdagsvalet och därmed fördjupa och komplettera vår kunskap om hur väljarna förhåller sig till såväl Europaparlamentsvalen som riksdagsvalen.

Referenser

Berg, Linda & Henrik Oscarsson. (2015). SCB, Demokratistatistik rapport 20, Supervalåret 2014.

Erlingsson, Gissur Ó, Maria Solevid, Anna Cederholm Lager & Henrik Oscarsson (2023). Röstdelning i ett nytt politiskt landskap. I Ulrika Andersson, Patrik Öhberg, Anders Carlander, Johan Martinsson & Nora Theorin (red) *Ovisshetens tid*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Hobolt, Sara B & Jae-Jae, Spoon. (2012). Motivating the European voter: Parties, issues and campaigns in European Parliament elections. *European Journal of Political Research*, 41, 701-727.

Hix, Simon & Michael Marsch. (2007). Punishment or Protest? Understanding European Parliament Elections. *The Journal of Politics*, 69(2), 495-510.

Holmberg, Sören, Per Näsman, Henrik Oscarsson, Mikael Pettersson & Per Oleskog Tryggvason. (2023). *Väljarna avgör*. Stockholm: Sveriges Television AB.

Oscarsson, Henrik, Felix Bäckstedt, Anna Cederholm Lager, Richard Karlsson & Maria Solevid. (2024). *Väljarna och Valet 2022*. Göteborgs Universitet: Statsvetenskapliga Institutionen.

Persson, Sara. (2020). Exploring split ticket voting motives. Valforskningsprogrammets rapportserie 2020:14. Göteborgs Universitet: Statsvetenskapliga Institutionen.

Statistiska Centralbyrån. (u.å). Allmänna val, valresultat. Hämtad 2025-04-15 från <https://www.scb.se/me0104>

Valforskningsprogrammets faktablad. (2025:2). Göteborgs Universitet: Statsvetenskapliga Institutionen.

Valmyndigheten. (2024). Valpresentation 2024. Val till Europaparlamentet; Personröster. Hämtad 2025-06-02 från <https://resultat.val.se/euval2024/EU?r=S&t=1>

Valforskningsprogrammet finns vid Statsvetenskapliga institutionen i Göteborg. Sedan 1954 har vi genomfört empiriska studier av opinionsbildning, val och väljarbeteende och undersökt tillståndet och utvecklingen av den svenska representativa demokratin.

Syftet med forskningen är bland annat att förklara varför väljare röstar som de gör och varför val slutar som de gör. Vi spårar och följer trender i svensk valdemokrati och gör jämförelser med utvecklingen i andra länder.

Professor Henrik Ekengren Oscarsson leder det svenska Valforskningsprogrammet.

